

“YEŞİL ÇAY YAPRAĞINDAN DEMLİ ÇAY BARDAĞINA” Bir Başarı Öyküsü¹

Dünyada sudan sonra en çok tüketilen bir gıda ve içecek maddesi olan çay, "Camelli Sinensis Kuntze" bitkisinin taze sürgünlerinin değişik yöntemlerle işlenmesi ile elde edilmektedir. Çin ve Hindistan'da 2700 yıldan beri yetiştirilen çay bitkisi, Doğu Karadeniz bölgesinde Artvin, Rize, Trabzon illerini kapsayan asil bölgede ve Giresun ili ve Ordu ili Fatsa ilçesini kapsayan İkincil bölgede, yaklaşık 200 km uzunluğundaki kıyı şeridinde, 10-35 km içerilere kadar uzanan yamaçlarda, ekonomik anlamda yetiştirilmektedir.

Doğu Karadeniz'de ekili olduğu bölgenin başlıca tarımsal geçim kaynağı, en önemli istihdam alanı olan çay tarımından, yaklaşık 1 milyon kişi geçinmektedir. 766.533 dekar alanda 204.112 üreticinin çay ürettiği Türkiye, çay tarım alanlarının genişliği bakımından dünya üretici ülkeler arasında 6. sırada, kuru çay üretimi yönünden 5. sırada, yıllık kişi başına tüketim bakımından ise 4. sırada yer almaktadır. Çay, Türk insanı için sabah kahvaltılarında gece sohbetlerine kadar en çok tüketilen gıda maddelerindedir. Damaklarımızı esir eden çay tutkusu, asırlar ötesine uzanan bir beslenme geleneği değildir. Tüketim amacıyla çayın dışardan getirilmesinin öyküsü 1600'ü yıllara dayansa da, ülkemizde yerli üretime geçilmesi ve çay kullanımının yaygınlaşması 1923 sonrası Türkiye Cumhuriyeti'nin başarısıdır.

5 Mayıs 1925 tarihinde Atatürk tarafından Ankara'da, kurulan ve Atamız'ın vasiyeti sonucu 11 Haziran 1937 yılında Hazineye emanet edilen Atatürk Orman Çiftliği; Çağdaş Türkiye'nin bilinçli emekle yeşertilebileceğini, çağdaş üretim yöntemleriyle bozkırın bile en güzel ürünleri verebileceğini tüm dünyaya gösteren örnek bir projedir. Bozkırı cennete çevirenler, yeşil atıl alanların yeşil altına, çayı işleyerek siyah altına döndürdüler.

Dünyanın tek doğal çayı olan ve "yeşil altın" olarak adlandırılan "Çayın ülkemizdeki öyküsü, Cumhuriyeti kuranların ve geliştirilenlerin inancı, ısrarı, başarı tutkusu, bilimsel çalışmanın başarı öyküsü olduğu kadar, Ziraat Mühendisliği mesleğinin de başarı öyküsüdür.

Doğu Karadeniz göç veriyordu. 20. yüzyılın ilk çeyreği erkekler gurbete gidiyor, gözü yaşlı analar, gözü yolda gencecik gelinler, lastik ayakkabısı olmayan çocuklarını doyurmaya çalışıyorlardı.

"Birinci Paylaşım Savaşı" sonucu İmparatorluğun parçalanışının yarattığı otorite boşluğu, bölgeye eşkiya baskısını getirmişti. Gene Cumhuriyete karşı oluşan gerici başkaldırı hızla bastırılmıştı. Ekonomik zorluklar ve isyanların yarattığı güvensizlik ortamının giderilmesi, bölgede huzur ve güvenin sağlanması gerekiyordu.

Ankara'da 1921 yılı Nisan ayında Bakanlıklar temsilciliklerinin katıldığı bir Komisyon kuruldu. İktisat Bakanlığı temsilcisi Ziraat Genel Müdürü Zihni Derin, bölgenin huzura kavuşması için, Öncelikle insanların geçimini sağlayacak iş ve çalışma koşullarının yaratılması gerektiğini söylüyordu. Doğu Karadeniz'in "makus talihi"ni değiştirmeye yönelik önemli bir gelişme, 1918 yılında Ali Rıza Eren'in Batum ve Kafkasya'daki incelemeleridir. Tarım Bakanlığı tarafından 1918 yılında Batum ve çevresinin zirai ve iktisadi durumunu incelemek üzere görevlendirilen Halkalı Yüksek Ziraat Okulu (Halkalı Ziraat Mektebi Alisi) öğretim üyelerinden eski Mardin Mebusu Ali Rıza Eren'in hazırlanmış olduğu, savaş sonrası ortaya çıkan öncelikli olaylar nedeniyle dikkate alınamayan ve daha sonra "Simalı Sarkı Anadolu ve Kafkasya'da Tetkikati Ziraiye" adıyla Hükümet tarafından kitap olarak yayımlanan rapor; çayın Rize dolaylarında yetiştirilmesinin olanaklı olduğunu nedenleri ile birlikte açıklayan, o günkü İstanbul gümrüğüne dışalım yoluyla gelen çaylara da değinerek çayın Türkiye'deki geçmişini anlatan ilk bilimsel yapıttır. Ülkede çay yetiştirilmesi için fiili ve aktif bir çalışmaya girmeyip, yalnızca yazdığı raporla çay tarımına katkı sağlayan Ali Rıza Eren'in raporunu Komisyonunda gündeme getiren Zihni Derin, halka yeni geçim olanakları bulabilmek amacıyla Rize ve çevresinde incelemelerde bulunmak üzere Komisyonca görevlendirilir.

1880 yılında Muğla'da doğan Zihni Derin, 1904'de Halkalı Yüksek Ziraat Okulunu bitirmiş, 1905'te Aydın'da Orman ve Maden Muamele Katibi olarak Devlet Memurluğuna başlamış, Rodos'ta Akdeniz Adaları (Cezayir-i Bahr-i Sefit) Hi Orman Müfettiş Katipliğinde, Gedizve Simav ilçeleri Orman Müfettiş Vekaletinde bulunduktan sonra, 1907'de aynı ilçelerde Orman Müfettişi olmuş, iki yıl sonra Akdeniz Adaları Hi Orman Müfettişliğine atanmıştır. 1909'den 1912'ye kadar Selanik Ziraat Mektebi'nde Kimya, Ziraat Sanaatları ve Jeoloji öğretmenliği yapmış, 1914'den 1920'ye kadar Bursa'da Sultani Mektebinde (Lise) ve Kız Öğretmen Okulunda Tabii İlimler okutmuş ve Bursa Millî Eğitim Müdür Vekilliği görevinde bulunmuştur. 1920'de Yunanlıların işgalinden hemen önce Bursa'dan ayrılıp, kara yoluyla Ankara'ya gelmiş, Millî Mücadele Hükümetinin kurduğu İktisat Bakanlığında ilk Ziraat Umum Müdürü olmuş, 1924'e kadar bu görevde kalmıştır. Bu görevdeyken bir heyetle birlikte Doğu Karadeniz illerine gidisi, ileriki yıllarda çizeceği mücadeleli yolun ve "Çayın Babası" olarak adlandırılmasının başlangıcı olur.

Ziraat Umum Müdürü Zihni Bey, bölge insanının yaklaşımından duyduğu sevinci şöyle anlatır: "Ben Umur Mudurken Rize'de Ziraat Odası Reisinden

şöyle bir mektup almıştım. 'Siz burada bazı kalkınmalar yapacak mısınız, bu arada çay yetiştirilmesi üzerinde de durmanızı bilhassa rica ederim. Bahçemde bir çay fidanı var, Batum'dan getirttiğim bu topraklarda gayet iyi yetişiyor' diye bahsediyordu. Bu fikir çok hoşuma gitti. Rus Şefin ahababımdı. Rica ederek ondan çaya ait broşürler istedim. Sefir memnuniyetle bana birkaç kitap verdi. Bu arada Batum'dan Rize'ye gelip çay üzerinde tetkikler yapan bir Rus ilmi heyetinin de raporunu verdi. Bu raporda Batum'la Rize'nin aynı iklim şartlarına ve toprak kalitesine sahip olduğu, Batum'da yetişen çayın ve birçok denemeleri yapılan çay çeşitlerinin Rize'de de çok iyi neticeler vereceğini yazıyordu."

Rize ve çevresinin zirai ve ekonomik durumu hakkında bilgi toplamaya başlayan ve bölgede yapılabilecekleri araştıran Zihni Derin, bu gezinin ardından, iklim ve toprak yapısının çay ya da turuncuğil üretimine uygun olduğu kanısına vararak bu konuda yoğun çalışmalar yapmaya başlar. Rize Ziraat Fen Memuru İbrahim Bey'le birlikte 1924'de Batum'a düzenlenen geziye katılır. Batum ve çevresinde Ruslar tarafından kurulmuş olan çay bahçelerini, çay fabrikasını ve Astropikal Bitkiler Araştırma İstasyonu'nu inceleyerek gerekli bilgilerle Rize ve döner. Beraberinde çay tohumu ve fidanları, narnciye ve bazı meyve çeşitleri, bambu rizomları ve bir Rus bahçevanı getirir. Eski adı Garal Dağı olan hazineye ait bir bölgedeki Müftü Mahallesi'nde, bugünkü adıyla Merkez Fidanlığında, 15 dekarlık arazide ilk fidanlık kurular ve çok küçük ölçekli de olsa ilk üretim başlar.

Türklerin çayla tanışmasının öyküsü incelenir süreçte. M.S. 5.yy.'da çay ticareti yapılsa da, çayın tarihi göçlerle Anadolu'ya gelmediği bilinmektedir. Anadolu'da çay içme alışkanlığının başlangıcının 17. yüzyıla kadar gitmesine karşın, çaya ilgi gösterilmemesi nedeniyle, Selçuklu ve Osmanlı dönemlerinde köklü bir kahve tüketim alışkanlığı yerleşmiştir. Sonraki yıllarda çay içme alışkanlığının halk arasında hızla yaygınlaşmasının etkisiyle Türkiye'de çay yetiştirilmesi sürekli konuşulur ve tartışılır bir konu olmuş, çok az sayıda da olsa çay ile ilgili risaleler yazılmaya başlanmıştır. 1731 yılında Damat-zade Ebu'l-Hayr Ahmed Efendi'nin yazdığı "Çay Risalesi", "Çaycı" lakabı ile anılan ve Hicaz Vali Vekilliği, Harem-İ Şerif Müdürlüğü ve Basra Valiliği gibi görevlerde bulunan Hacı Mehmet Arif'in 1877 yılında yayınlanan "Çay Risalesi", 1879 yılında Mehmet İzzet Seyit B.Ahmet Hamdi'nin yazdığı "Çay Risalesi", 1893 yılında Ali Nazım'ın "Çay Risalesi" ile 1910 yılında Mehmet İzzet Efendi tarafından yazılan "Çay Hakkında Malumat" adlı kitap, bu yapıtlara örnek olarak gösterilebilir.

Türkiye'de çay üretme girişimleri de yeni değildi

aslında, ilk girişim 1888 yılında yapılmış, bu girişimle ilgili bilgiler 1892 yılında yayınlanan "Coğrafyayı Sınai ve Ticari" adlı kitapta yer almıştır. Söz konusu yazılı kaynakta; zamanın Ticaret Nazın Esbak-ı İsmail Paşa'nın aracılığı ile Çin'den çay fidanları ve tohumların getirildiği ve getirilen bu tohum ve fidanların Bursa ilinde denendiği, ancak çay fidanlarının gelişme göstermediği, aynı çabanın 1892 yılında tekrarlandığı ve ekolojik koşulların çay yetiştirildiğine uygun olmaması nedeniyle her iki denemeden de sonuç almadığı belirtilmektedir.

Birinci Paylaşım Savası'ndan sonra bölgede yaşanan ekonomik ve sosyal bunalımlar, işsizlik dolayısıyla meydana gelen aşın göç, bölge insanına gelir kaynağı ve iş alanları yaratılmasını zorunlu kılmıştır. Bu konuda yoğun uğraş veren Zihni Derin, bir rapor ve yasa teklifi hazırlar: "Rize'de Araklı hududundan Batum hududuna kadar olan sahada Batum'da yetişen çay kalitesinde bizim de çay yetiştirebileceğimiz kanaatine vardıkten sonra hazırladığım raporu Vekile ibraz ederek,

bir çay kanunu teklifi yapılmasını istedim. Kanuna, çiftçiye dönüm başına 60 lira verilmesine dair bir madde de koydurtmuştum. Eğer böyle bir para alırlarsa çiftçiler daha kolaylıkla çay ziraatı yapabilirlerdi. Çünkü masrafları az olacaktı. Bir kere erozyona mani olmak için araziyi sed yapmak kaçap ediyordu. Fakat kanun çıkmıyor, gecikiyor, ben de müthiş telaşlanıyordum.

Birgün Sıhhat Vekili Hulusi Bey Rize'ye geldi. Fidanlığımızdaki çay ziraatını çok beğendi. Ve kanunun biran evvel çıkması için uğraşacağını söyledi. Hakikaten o Ankara'ya döndükten birkaç ay sonra da beklediğimiz birinci Çay Kanunu çıktı."

1918 yılında hazırlanan Rapor da dikkate alınarak, Büyük Millet Meclisi'nde 6 Şubat 1924 tarihinde "Rize Vilayeti ve Borçka Kazasında Fındık, Portakal, Mandalina, Limon ve Çay yetiştirilmesine dair 407 Sayılı Kanun" kabul edilir, çay tarımı böylece yasal güvenceye kavuşturulur.

Bu yasaya göre başlatılan çay üretimi çalışmalarının başına Ziraat Umum Müfettişi olarak Zihni Derin getirildi ve Rize vilayeti ile Borçka kazasında çay fidanı yetiştirilmesine başlandı. Rize'de kurulan Çay Araştırma Enstitüsü'nün kurucu müdürü de olan Zihni Derin tarafından yürütülen bir çok deneme nedeniyle, halk Sayın Derin'i, "Zihni Hoca" adıyla anmaya başladı.

Rize ve çevresindeki çalılık ve kızıl ağaçların sökülerek yerlerine yasadaki yazılı çeşitlerin dikilmesini amaçlayan 407 sayılı Yasa, büyük çaplı devlet yardımı, tesis ve teşkilat kurulmasını gerektiren çay yetiştirme ve islemesine para ayrılması ve devletin çeşitli ivedi sorunlarla karşılaşması sonucu, ölü doğmuş, işletilememiştir.

Çay tarımı, Ali Rıza Eren'in raporunda ayrıntılı şekilde açıklanmış olan çayın ekolojisine uymayan illerde üretim denemesi yapılması ile çoğaltılarak halka dağıtılan fidanların gerekli destekten yoksun bulunan ve yeterli bilgi verilemeyen üreticilerce, geleceğe yönelik belirsizliğin de giderilememesi üzerine, ne yazık ki fazla rağbet görmez ve devletin ilgisi de kısa sürünce, 1924-27 yılları arasındaki yoğun cabalar yetersiz kalır. Zaman ilerledikçe çay fidanlarının üretim ve dağıtımındaki heyecan, üreticilerin ilgisizliğine paralel olarak azalır, çalışmalar durdurulur.

Asım Zihnioglu'na göre, 407 sayılı Yasa'nın tek

yanan Rize Merkez Fidanlığı'nın ayakta kalması olmuştur. Ege ve Akdeniz bölgelerinde geniş çapta yetiştirilen Satsuma turu mandalınanın ilk ürettiği yer olan Merkez Fidanlığı, Fen Memuru İbrahim Bey'in Çarşamba'ya tayin edilmesine üzerine, 1936 yılına değin süren bir duraklama dönemine girer.

Zihni Derin sonraki 10 yıl boyunca tekrar öğretmenlik mesleğine döner. Öğretmen arkadaşlarının anılarına göre; bu dönemde bile her kir gezisinden cepler dolusu bitki örnekleriyle döner ve laboratuvarında incelemeler yapar. Pancardan seker çıkarır, çeşitli yağlardan da sabun. 1936'da meslek aşkı depresir ve Edirne'de Ziraat Müşavirliği görevini yürütür.

Ekonomik kalkınma modeli olarak "Devletçilik" modeline gecen Hükümetin, "Kendi Kendine Yetme" ilkesini benimsemesi ve 1933 yılına bunu bir programa bağlaması üzerine, ülkemizde çay tarımı yeniden gündeme gelir. Sureci ve İsmet İnönü'nün çayla ilişkisini Asım Bey şöyle değerlendirir:

"Gerçekten de o yıllarda her alanda Türkiye kendi ihtiyacını kendisi karşılamak çabasına girmişti. 1930'lu yıllardan ben Şeker Fabrikası, Kömür işletmesi, Karabük, Sümerbank, Etibank, Devlet Üretim Çiftliği gibi fabrika ve kurumları geliştirme hareketleri başlamıştı. Devlet Demiryolları, Devlet Deniz Yolları bu dönemde önemli ataklara girilmişti. O yılların koşulları, üretimde devletin öncülük yapmasını gerekiyordu. Ülkenin üretim alanına dönük ataklar yine o dönemde gerçekleşmişti.

İsmet İnönü'nün kafasında ve yüreğinde yurtta çay yetiştirilmesi de vardı. Bu nedenle İnönü yurt çaycılığıyla yakından ilgileniyordu." 1935 yılında yurt gezisine çıkan dönemin Başbakanı İsmet İnönü'ye, dönemin Ziraat Odası Başkanı Muharrem Şad ve Ticaret Odası Başkanı Hulusi Karadeniz tarafından Rize'de ilk çay yetiştirme girişimi ve Zihni Derin'in 1924 yılındaki çalışmaları anlatılır. Konuyu ilgiyle dinleyen İsmet İnönü, Ankara'ya dönünce, çay yetiştiriciliği çalışmalarına başlanması amacıyla Tarım Bakanlığı'nı görevlendirir. 1935 yılında Ziraat Vekili Prof. Dr. Muhlis Erkmen'in Ankara'daki Ziraat Fakültesi ve Bakanlık uzmanlarından oluşan bir bilim heyeti ile birlikte Rize'ye yaptığı inceleme gezisinde, bölgenin çay tarımı ve sanayisinin gelişmesine her yönden elverişli olduğu kanısına bir kez daha varılır. Geziye katılan heyet içerisinde yer alan ve sonradan Tarım Bakanı olan Prof. Dr. Şevket Raşit Hatipoğlu, "Türkiye'de Çay İktisadiyatı" adlı yapıtını yazarak, bölgede çay bahçeleri kurmanın ve elde edilecek yaprakların kum çay haline getirilmesinin önemli savunur.

Hindistan'dan getirilen iki uzmanın iki yıl süren çalışmalarından başarılı sonuç alınamayınca, Şevket Raşit Hatipoğlu Rize'ye gelir ve örgütlenme çalışmalarını yürütür. Edirne'de Ziraat Müşavirliği görevinde bulunan Zihni Derin, Ankara'da Tarım

Bakanlığı Baş Müşavirliği'ne atanır. Rize ve çevresinde kurulacak Ziraat Teşkilatı'nın koordinatörlüğü görevi verilen Zihni Derin, uzun yıllardan sonra tekrar Rize'ye gelir. Fidanlıkta bulunan iki ahşap evden birinin üst katındaki bir odaya yerleşir, alt kattaki odayı laboratuvar olarak hazırlar. 1924 yılında Batum'dan getirdikleriyle oluşturduğu bahçeyi ve parselleri gezerken, çeşitli sus bitkilerinin, mandalina, greyfurt, ağaç kavunu, portakal, limon, bambu ve diğer meyveler ile küçük çaplı parsellerde birkaç yüz fidandan oluşan küçük bir çay bahçesinin gayet güzel yetiştiğini görmek, onu mutlu eder.

Zihni Derin bu çalışmalar içinde boğuşup dururken, kendisinden 30 yaş daha gene olan bir meslektaşı onunla aynı kader yolunda buluşur. 1927'de İzmir Ziraat Okulu'nu bitiren ve Uşak Şeker Fabrikası'nda göreve başlayan Asım Zihnioglu, 1933 yılında Giresun'da fındık tanımıyla ilgili çalışmalara başlar. Fındık türleriyle ilgili denemeler yapar ve özellikle o günlerde hasat sonrası hemen depolanan ürünün çürümmesini önlemek için, yörede pek bilinmeyen harman işlemini gündeme getirerek çiftçilere öğretmeye başlar. Bu amaçla, 35-40 kişilik ekiplerle köylerde fındık harmanları organize edilir.

Giresun'da bir Fındık Araştırma İstasyonu kuruluşunu gerçekleştirdikten kısa bir süre sonra, 1938'de Rize'de yeniden düzenlenen Cav ve Fidanlıklar Müdürlüğü Teşkilatı'na atanan Asım Zihnioglu, Zihni Derin'le birlikte yoğun bir çalışma ortamına girer.

"Bir Vesilin Pesinde" adlı yapıtında anıların anlatan Asım Zihnioglu, 1938'te tanıştığı Rize iliyle ilgili sunulan yazarı: "O dönemde Rize küçük bir kentti. Yeşil tepelere serpilmiş iki katlı evler ve bu tepelerin dibindeki ince düzlük şeride sıralanmış dükkanlardan ibaret küçük bir kent. O tarihte henüz liman da yok. İskelenin çıkısından başlayan ve denize paralel olarak uzanan bir tek ana cadde var. Bunun da boyu beş yüz metreyi geçmiyor. Caddenin deniz tarafında şirin bir park yer alıyor; burası Belediye Parkı. Parkın bir kıyısı kumsal ve deniz... Denizin çarpıntısı, hoş kokusu insana huzur veriyor. Parkın ve ana yolun karşısında uç katlı beton, çirkin görünümlü bir bina yükseliyor. Bu Rize'nin en yüksek binalarından birisi. Altında bakkal, eczane, arka sokakında da aşhane ve berber dükkanı yer alıyor. Binanın ikinci katı kahvehane, üçüncü katı otel: Palas Oteli beş, altı odası var. Odalardan birine yerleşiyorum ve artık Rize'deyim.

Burada, yaşamımın 16 yılını geçireceğimi, yıllar boyu Rize ve çevresi ile ilgileneceğimi, dogma büyüme bir Rizeli gibi! buralara bağlanacağımı hiç düşünmemiştim."

Odasına yerleştikten sonra hemen Ziraat Bahçesi diye adlandırılan fidanlığa giden Asım Bey, Zihni Derin'le tanışmasını ise şöyle anlatır:

"Zihni Derin benden bir vapur önce gelmiş, fidanlıkta bulunan iki ahşap evden birinin üst

katındaki bir odaya yerleşmiş. O'nu alt kattaki odayı laboratuvar olarak kullanma hazırlığında iken buluyorum. Beni sevinçle karşıyor ve birkaç arkadaşımızın daha geleceğini haber veriyor." Geçmişte kaybedilen yılların deneyimleriyle siki tutulan işler, bu kez daha bilinçli ve programlı) şekilde yürütülmeye başlanır. Çaya gönül veren ekip tarafından, Zihni Hoca'nın derlediği çay tanımı ve sanatı hakkındaki ilk notlar toplu halde okunarak incelenir, laboratuvara çevrilmiş odada el ele verilerek yapılacak işler planlanmaya başlanır, laboratuvarında bölge toprakları ve iklim incelenirken, çayla ilgili uygulamaya en elverişli olan teknikler saptanır.

Rize çayının içeriğindeki maddeler bakımından diğer ülke çaylarından daha kaliteli olduğu laboratuvar çalışmaları sonunda anlaşılır. İklim ve toprak yapısı da çay tanımı için oldukça uygundur. Bu koşullar altında sevkle çalışmalara başlandığı sırada, umutsuzluk ve güvensizliğin yaygın olduğu bölgede sonradan dost olduğu CHP il Başkanı Mehmet Mataracı'yla tanışan Asım Zihnioglu, oldukça iddialı konuşur. Mehmet Mataracı'nın "Birkaç yıl önce buraya iki İngiliz uzman geldi, bir şey yapamadı, siz mi yapacaksınız bu işi?" küçümsemesine Asım Bey'in yanıtı kısa ve serttir: "Mehmet Bey bu sözünüzü unutmayın. Sizinle bir yıl sonra tekrar buluşmak isterim."

1924 yılından 1937 yılına kadar yapılan bilimsel çalışmaların olumlu sonuç vermesi ile Batum'dan 1937 yılında Gürcistan kökenli 20 ton, 1939 yılında 30 ton; 1940 yılında 40 ton çay tohumu ithal edilerek, hızlı bir şekilde çay bahçesi tesisi çalışmalarına başlanır. Çayların getiriliş öyküsünü Asım Bey'den aktaralım: "Batum'dan getirilen çay tohumların en azından yüzde 90'ının intaş kabiliyetinde olması işinizi kolaylaştırıyordu. Batum'daki Çakva Çay Araştırma İstasyonu tarafından hazırlanan tohumları Rize'den kiraladığımız iki motorla Rize'ye getirdik. Bu tohumlar kontrplak sandıklar içinde ve ufalanmış odun kömürü ile karışık, çok sağlam durumda ambalajlanmış olarak bize ulaştı. Bu tarz ambalajlama, bünyesinde önemli miktarda yağ içeren tohumların rutubetten korunarak bozulmasını önlemekteydi."

1938 yılının Ekim ayının sonuna kadar süren çalışmaların ardından bölgenin örgütlenme çalışmaları başlatılır. Toprağın çay yetiştirilmesi için kurulan örgüte bir yılına vermiş olan üreticilerin hazır çay bahçesine kavuşmasının yanı sıra, bölge teknisyeninin kontrolü altında halk bilgilendiriliyor ve yönlendiriliyordu.

O zamanki örgütün dar bir kadro olması yüzünden. Önce yalnız Rize merkez kazasına bağlı dar bir alan ele alınmış ve bu alan altı bölgeye ayrılmıştı. Zihni Derin'in başkanlığında belirlenen bölgelerde o dönemde çalışan teknisyenler şunlardı: 1. Çayeli Bölgesi Teknisyeni: Hakkı Balköse, 2. Gündoğdu Bölgesi Teknisyeni ve Bölgeler Kontrolörü: Asım Zihnioglu, 3. Birinci Merkez Kaza Bölgesi Teknisyeni: Cahit İtilmaz,

4. İkinci Merkez Kaza Teknisyeni ve Fidanlık Seri: Rauf Basar, 5. Pehlivanlı Bölgesi Teknisyeni: Sadullah Dikmen, 6. Derepazan ve İyidere Bölgesi Teknisyeni: Mahmut Fevzi Gökçeli, 7. Teşkilatın Mali İşler Mutemedi: Behcet Tuzcu. Bölge teknisyenlerinin kontrolü altında önceden eğitilmiş çay ustaları filen çalışarak çaylık kuracak olanlara yardım ediyor, böylece onlara pratik kazandırmış oluyorlardı. Bir dönüm toprağa, 120'er santim sıra arası ve 1 metre sıra üzeri aralıklarla dikilmek üzere ortalama 833 fidan sığıyordu.

İlk günlerde çay üretimine sıcak bakmayan köylüler, bölge çalışmalarının düzenli ve sürekli olduğunu gördükten sonra işin ciddiyetine vararak, mısır tarlalarının çay bahçelerine dönüşmesine izin verirler. 1939 yılında Batum'dan getirilen çay tohumları ile atıl durumdaki kumar ve çifnlar sökülerek, mısıra ek bir ürün olarak yeni çay bahçeleri kurulur. Sureci Asım Zihnioglu'dan aktaralım: "Öncelikle bu toprakların çalılardan temizlenip köklerin sökülerek temizlenmesini ve ardından da 100-120 santimetre genişlikte setlendirilmesini hedef almıştık. Fakat bu işler, kol gücü gerektiriyordu. O dönemde köylerde yetişmiş insan gücü bulma olanağı yoktu. Ekonomik darlık ve sıkıntı bölge erkeklerini gurbetçi yapmıştı. Zonguldak'ta kömür işçiliği, İstanbul Boğazı'nda balıkçılık, hep bu bölge insanının uğraş yeri ve ekmek kapısıydı. Bu arada Ankara ve diğer büyük kentlerde inşaat işçiliği ve ustalığı yapan çok kişi, birinci gruptakilerden daha şanslıydılar. Zira, inşaat işlerinde ücretler kömür işçiliği ve balıkçılıktan daha iyiydi. Köylerde çalışarak çaylık kuracak adam buluruz umuduydu. Cuma namazlarında koy camilerine gidiyorduk. Fakat ne imama ne müezzine ne de cemaate rastlayabiliyorduk. Köylerde yalnızca kadınlar vardı. Onlar yuvalarının ve çocuklarının bekçisi, evlerinin sahibi idi" Çayın ülkemizde yetiştirilmesine basın kuşkuyla yaklaşıyor, çayın Rize'de yetiştirilmesinin beyhude bir davranış olduğu şeklinde halkı yönlendiriyordu. "Rize ve çevresinde ekşi portakal yetişir, çay yetişmez" diyenlerin başında gelen üstat gazeteci Burhan Felek, çay yetiştirme çalışmalarından vazgeçmesini istiyordu. Burhan Felek'e verilen yanıtlar, ortaya konulan somut analiz sonuçları ve belgeler onu bu düşüncesinden vazgeçirmiyor, "Yerli çay yetiştirilemez" fikri yaygınlık kazanıyordu.

TMMOB'un 50. yıl nedeniyle yayınladığı "mühendislik mimarlık öyküleri - I" adlı kitaptan alınmıştır.